

Актуальні проблеми забезпечення якості освітньої підготовки судових експертів

Ірина Губанова

доктор філософії, завідувач сектору економічних досліджень лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7981-0545>, e-mail: irinarybalchenko1999@gmail.com

Інесса Овсянникова

доктор філософії, провідний науковий співробітник сектору економічних досліджень лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3351-7781>, e-mail: inessa_ovs@ukr.net

Тетяна Ратушна

науковий співробітник сектору економічних досліджень лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1743-598X>, e-mail: rts84@ukr.net

Розглянуто сучасні підходи до забезпечення якості підготовки судових експертів. Визначено недоліки освітнього процесу й окреслено актуальні виклики, що зумовлюють необхідність удосконалення методики професійної підготовки судових експертів.

Ключові слова: *судова експертиза; якість освіти; професійна компетентність; підготовка експертів; правосуддя.*

Actual Problems of Ensuring the Quality of Educational Training of Forensic Experts

Iryna Hubanova, Inessa Ovsianynkova, Tetiana Ratushna

The modern approaches to ensuring the quality of training of forensic experts are considered. The shortcomings of the educational process are identified and the actual challenges that necessitate the improvement of the methodology of professional training of experts are outlined.

Keywords: *forensic examination; quality of education; professional competence; training of experts; justice.*

Судово-експертна діяльність, яку здійснює спеціально уповноважений суб'єкт, має відповідати певним вимогам і сучасним науково-технічним стандартам, що висувують до такого суб'єкта. Виконання експертних за-

вдань на рівні, який відповідає сучасним науковим і технічним можливостям, потребує не лише належних професійних компетенцій, а й постійного їх оновлення та вдосконалення. Підґрунтям для цього є якісна

підготовка фахівців, яка забезпечує їхню здатність не лише мати спеціальні знання, а й ефективно застосовувати їх у практичній діяльності.

У широкому розумінні поняття «якість» є універсальною філософською категорією, яка охоплює як явища зовнішнього світу, так і свідомість людини [1, с. 82]. Водночас «якість» — це ще й фундаментальна методологічна категорія, що відображає рівень відповідності здобутого результату поставленій меті або визначеним критеріям. Вона характеризує не лише кінцевий результат діяльності, а й процес його досягнення, співвідношення між очікуваними та фактичними показниками. Якість можна розглядати як інтегральну характеристику, що поєднує сукупність властивостей, ознак і параметрів об'єкта або процесу, які зумовлюють його здатність задовольняти певні потреби, виконувати покладені функції та відповідати сучасним стандартам. У науковій площині ця категорія є універсальним інструментом оцінювання ефективності різних сфер діяльності: від виробничих процесів і надання послуг — до освітньої підготовки та професійного розвитку спеціалістів. Зокрема, у сфері підготовки судових експертів поняття якості набуває особливого значення, оскільки від її рівня безпосередньо залежить достовірність, об'єктивність і наукова обґрунтованість висновків експертів, що мають вагоме значення для здійснення правосуддя.

Поділяємо думку Н. М. Ткаченко, що «підготовка кадрів судових експертів є одним із найважливіших

засобів експертного забезпечення правосуддя в державі, оскільки тільки фахівець високого наукового рівня здатний забезпечити надання об'єктивного висновку на основі використання спеціальних знань у будь-якому виді судочинства» [2, с. 203]. Водночас зауважимо, що сучасна система освітньої підготовки судових експертів в Україні має низку суттєвих недоліків і викликів, які ускладнюють процес формування цілісної професійної компетентності майбутніх фахівців та знижують рівень якості судово-експертної діяльності, зокрема:

- обмежена фундаментальність теоретичної бази та недостатній рівень її практичного засвоєння;
- вилучення з навчальних планів низки дисциплін, які мають провідне значення для формування повноцінної професійної компетентності судового експерта;
- перевантаженість навчальних програм дисциплінами, які не мають безпосереднього зв'язку з експертною діяльністю;
- недосконалість системи підходів до відбору кандидатів у майбутні фахівці;
- недостатній рівень розробленості механізмів супроводу й підтримання професійної діяльності судових експертів;
- наявність прогалин у системі контролю та самоконтролю рівня професійної підготовки;
- недостатнє ознайомлення експертів з усіма чинними мето-

диками Реєстру методик проведення судових експертиз і їх реальним практичним застосуванням;

- відсутність належної уваги до психологічної підготовки судових експертів [1, с. 84; 3, с. 108, 109; 4, с. 56].

До зазначених вище проблем додаються також актуальні виклики сьогодення:

- недостатній рівень цифрової грамотності експертів і вміння працювати з новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями (далі — *ІКТ*);
- відсутність системної інтеграції міжнародних стандартів підготовки судових експертів в національні програми навчання;
- нестача міждисциплінарних знань, необхідних для роботи на перетині різних галузей права, економіки, техніки й *ІКТ*;
- брак ефективної комунікації між закладами освіти, науковими установами та практичними органами судової експертизи, що призводить до розриву між теорією і практикою.

Усі зазначені недоліки й виклики свідчать про необхідність системного реформування підходів до підготовки судових експертів. Удосконалення освітнього процесу має ґрунтуватися на принципах комплексності, практичної спрямованості, безперервності професійного розвитку та гармонізації з міжнародними стандартами.

На нашу думку, передусім важливо забезпечити збалансованість між теоретичними та практичними ком-

понентами навчання. Теоретична база повинна мати фундаментальний характер, але водночас бути тісно пов'язаною із практикою, що передбачає активне залучення студентів (майбутніх судових експертів) до виконання реальних експертних завдань у межах стажувань, лабораторних досліджень і симуляційних практик.

Слід також приділити увагу розширенню міждисциплінарного підходу. Сучасний судовий експерт має не лише мати вузькоспеціалізовані знання, а й орієнтуватися в суміжних сферах — правовій, економічній, технічній, інформаційній. Це дає змогу комплексно аналізувати досліджувані об'єкти та формувати більш обґрунтовані висновки.

Не менш важливою у цьому контексті є цифрова компетентність. Користування спеціалізованими програмами, цифровими базами даних, електронними реєстрами й автоматизованими системами аналізу інформації має стати невід'ємною складовою підготовки судових експертів. Це підвищить оперативність і точність експертних досліджень.

Окрім того, в умовах воєнного стану в державі доцільним є приділення уваги системі розвитку психологічної підготовки майбутніх судових експертів. Її завданням має стати формування стресостійкості, уміння опрацьовувати значний обсяг інформації й неупереджено ухвалювати рішення у складних ситуаціях.

Отже, якість підготовки судових експертів є одним із провідних чинників ефективності та справедливості — як системи судочинства загалом, так

і судово-експертної діяльності зокрема. Сучасні виклики потребують модернізації освітніх програм, запровадження інноваційних методів навчання, розвитку міждисциплінарних компетентностей і цифрової грамотності. Лише за умови поєднання фун-

даментальної теоретичної підготовки, практичних навичок, безперервного професійного вдосконалення та інтеграції міжнародних стандартів можна забезпечити належний рівень якості судово-експертної діяльності в Україні.

Перелік джерел посилання

1. Овсянникова І. М. Освітні проєкти як один із механізмів підвищення якості дослідницької компетентності судового експерта. *Судова експертиза*. 2025. № 1. С. 80—88. DOI: 10.32782/forensic.science.2025.1.11 (дата звернення: 15.08.2025).
2. Ткаченко Н. М. Удосконалення професійної підготовки судового експерта — важливий фактор розвитку експертної дидактики. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Вип. 18. С. 203—214. DOI: 10.32353/khrife.2018.22 (дата звернення: 15.08.2025).
3. Кофанов А. В. Деякі аспекти проблематики підготовки судових експертів, їх взаємодії з керівництвом та оцінки проведених ними досліджень. *Криміналістичний вісник*. 2013. № 2. С. 107—115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvis_2013_2_17 (дата звернення: 15.08.2025).
4. Ovsianynkova I., Mykhalskyi O. Concerning some educational issues of forensic experts in the context of European integration. *Rīga Stradiņš University Faculty of Law Electronic Scientific Journal of Law*. 2024. Nr. 2 (29). Pp. 54—60. DOI: 10.25143/socr.29.2024.2.54-60 (дата звернення: 15.08.2025).